

DEMOKRATIPAKKE III

FRA MAGTHAVERE TIL MAGTDELERE

INDHOLDSFORTEGNELSE

FRA MAGTHAVERE TIL MAGTDELERE	1-2
DEMOKRATISERING AF BESTYRELSER	2-4
ADSKIL DEMOKRATI OG ØKONOMI	4-5
APPENDIX: FRA DEMOKRATIPAKKE II	6

A close-up photograph of two hands shaking, symbolizing agreement or partnership. The hands are positioned at the top of the page, with the fingers interlocking. The background is a soft, out-of-focus light color.

DEMOKRATIPAKKE III: FRA MAGTHAVERE TIL MAGTDELERE

En af de største udfordringer for det danske demokrati i dag er, at indflydelsesrige virksomheder, fonde og bestyrelser samt velhavende enkeltpersoner de senere år har fået mere og mere magt, som kan bruges til at påvirke politiske beslutninger og til at nyde indflydelse på samfundsudviklingen uden at være underlagt demokratisk kontrol. Flere og flere beslutninger, der har konsekvenser for os alle sammen, påvirkes kraftigt af en lille, men stærk økonomisk elite, der opererer uden demokratisk mandat. Man kan sige, at mens den økonomiske elites magt er tiltagende, indskrænkes den demokratiske magts manøvrerum. Den udfordring er vi nødt til at adressere. Vi kan ikke styrke demokratiet, hvis vi ikke også viser mod og vilje til at tøjle og reformere den økonomiske magt i vores samfund.

En elite - forstået som de dygtigste inden for et felt - er naturligvis ikke et problem i sig selv. Danmark har brug for kloge hoveder og dygtige hænder. Det siger sig selv. Vi har brug for eksperter, økonomer, jurister, virksomhedsledere, videnskabsfolk, intellektuelle og dygtige håndværkere. En dygtig elite er altså ikke en barriere, men en forudsætning for et velfungerende samfund. Men det er et problem, hvis en lille gruppe mennesker i vores samfund i kraft af deres position nyder uforholdsmæssig stor indflydelse på beslutninger, der vedrører os alle. En for stor koncentration af politisk og økonomisk magt på få hænder kan være en farlig glidebane. Og hvis beslutninger, der træffes i lukkede netværk med uklare adgangskriterier, træffes for egen vindings skyld og er med til at cementere udemokratiske magtstrukturer, kan det skabe en u hensigtsmæssig magtkoncentration. Det er et demokratisk problem.

Formålet med dette udspil er at stille politiske forslag, der vil bidrage til, at den politiske og økonomiske magt ikke blandes sammen og koncentrerer hos de få, men deles ud på flere hænder. Mere demokrati, åbenhed og inddragelse er den bedste medicin mod lukkethed, magtkoncentration og snæver interessevaretagelse – men det er også forudsætningen for, at borgerne kan have tillid til de folkevalgte og det politiske system. Derfor har vi først og fremmest brug for mere borgerinddragelse, mangfoldighed og gennemsigtighed i magtrummen samt klare regler og opdateret lovgivning. Og så har vi selvfølgelig også brug for, at der i højere grad tages hensyn til både den sociale, økonomiske og miljømæssige bundlinje, når der træffes vigtige beslutninger.

Det har længe været en mærkesag for Alternativet at forny det repræsentative demokrati, så vi skaber et mere involverende demokrati. Et levende, meningsfuldt og engageret folkestyre kræver dog, at vi fortsat udviser vilje til at finde nye og bedre måder at inddrage og inkludere hinanden på – men det er også en forudsætning for et velfungerende folkestyre, at de beslutninger, der træffes, træffes i et åbent, demokratisk rum, hvor beslutningstagerne står til ansvar for borgerne.

Faktaboks: Forskning i elitens magtkoncentration

Ifølge eliteforskerne Anton Grau Larsen og Christoph Ellersgaard består magteliten i Danmark af en lille gruppe på under 500 ekstremt tæt forbundne, primært velhavende ældre mænd, få unge, få kvinder og stort set ingen ikke-hvide danskere:

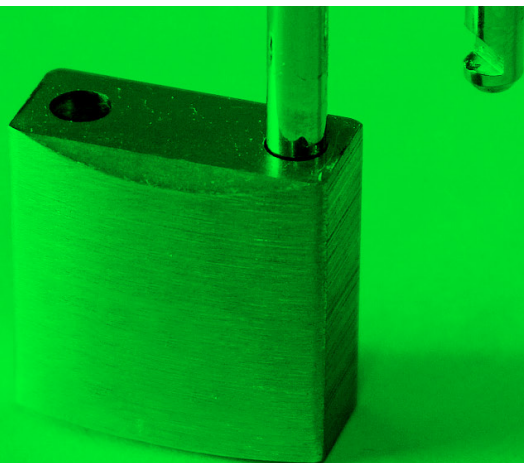
- Eliten er velhavende og har stor ensartethed i social baggrund og uddannelse, ligesom de har meget lidt til fælles med den mindst uddannede og fattigste del af befolkningen.
- Eliten sidder i magtfulde bestyrelser, politiske kommissioner, som topledere i offentlige og private virksomheder, forvalter forskningsmidler på universiteterne og sidder i toppen af fagforeningerne.
- Eliten opererer gennem magtfulde netværk, hvorigennem de har adgang til politiske beslutningstagere og nyder en indflydelse, som er uden demokratisk kontrol – fx gennem lukkede erhvervsclubber, hvor erhvervsfolk kan mødes med ministre og politikere mod betaling.

DEMOKRATISERING AF BESTYRELSER

Ifølge eliteforskerne Andreas Mulvad, Anton Grau og Christoph Ellersgaard sidder magteliten på en uforholdsmæssig stor del af posterne i de udvalg, kommissioner og bestyrelser – både offentlige og private – hvor vigtige beslutninger om samfundets fremtid træffes. Det skyldes især, at medlemmerne af disse grupper primært rekrutteres fra lukkede cirkler og samfundets øverste lag, hvorimod borgernes og samfundets interesser kun sjældent er tydeligt repræsenteret.

Det er åbenlyst, at de beslutninger, der træffes i landets bestyrelseslokaler påvirker det øvrige samfunds udvikling. Mindre åbenlyst er det nok, at mange af disse bestyrelser også modtager støtte fra staten. Eksempelvis findes der i Danmark over 3.500 institutioner og virksomheder, hvis drift og økonomi er baseret på overvejende offentligt tilskud, mens det vurderes, at mellem 20.000 og 30.000 mennesker tager del i det offentlige bestyrelsesarbejde.

Alternativet vil arbejde for, at beslutningskompetencerne i bestyrelseslokalerne bredes ud på flere hænder og gøres mere repræsentative i forhold til det øvrige samfund. Med bestyrelser mener vi: Folketingets og regeringens udvalg og kommissioner, bestyrelser i DR, bestyrelser med høringsret (det vil sige dem, der tages med på råd, når der laves love), bestyrelser i banker og finansielle organisationer, der forvalter borgernes penge og bestyrelser i store private virksomheder, der har en betragtelig indflydelse på dansk politik og samfund.

Forslag 1: Samfundsrepræsentanter i bestyrelser

For Alternativet er det vigtigt, at vi tør diskutere og sætte grænser for magt i bestyrelser – både private og offentlige. Her bør samfundets interesser også være repræsenteret, for vi må ikke glemme, hvilken samfundsudøvende magt, der ligger i bestyrelserne. Ligeledes må vi ikke glemme, at bag enhver succesfuld privat virksomhed står der et stærkt samfund, som er hele grundlaget for, at virksomheden kan skabe profit. For at sikre, at de beslutninger, der træffes i bestyrelser, også indtænker almene samfundsinteresser, foreslår vi med inspiration fra Ellersgaard, Grau Larsen og Mulvad en prøveordning med en samfundsrepræsentant, der har tale- og stemmeret på lige fod med andre bestyrelsesmedlemmer, i offentlige bestyrelser såvel som i bestyrelserne for store virksomheder med over 1.000 ansatte (som der er ca. 500 af i Danmark):

- Samfundsrepræsentanten skal fungere ligesom medarbejderrepræsentanterne, som allerede er sikret i Selskabsloven.
- Samfundsrepræsentanten skal være politisk uafhængig og repræsentere hensynet til almenvældet og de tre bundlinjer.
- I virksomheder, der er stærkt forankret i et bestemt lokalområde, bør samfundsrepræsentanten så vidt muligt være forankret i det samme lokalområde.

Vi har tidligere ændret lovgivningen for at gøre bestyrelsesarbejdet mere demokratisk, da vi indførte medarbejderrepræsentanter og besluttede, at man ikke kan være både bestyrelsesformand og direktionschef på samme tid. For Alternativet er ordningen en måde at sikre en frugtbar dialog mellem potentielt divergerende synspunkter, at sikre at vigtige samfundsrelevante betragtninger bringes til bordet og til at løse op for spændinger i vores samfund. Forslaget er på ingen måde et opgør med den private ejendomsret, men et demokratisk dialoginitiativ.

Udvælgelsen af samfundsrepræsentanter skal ske ved, at man gennem borgerligt ombud udvælger en række engagerede repræsentanter for en periode, der matcher virksomhedernes bestyrelsesperioder. Kandidaterne, som har tavshedspligt, skal gennemgå træning og uddannelse i bestyrelsesarbejde, men ellers fastholde deres rolle som udefrakommende samfundsrepræsentant, der bringer nye spørgsmål og perspektiver til bordet. Ordningen vil betyde, at flere borgere bliver involveret i samfundsrelevante beslutningsprocesser og er med til at skabe en demokratisk samtale om erhvervslivets rolle i vores samfund. Samtidig vil det øge kontinuiteten og de langsigtede og bæredygtige perspektiver i bestyrelserne. Ordningen vil være en uvurderlig investering i vores demokrati og fremtid.

● **Eksempel 1: Samfundsrepræsentant i Nationalbanken**

Nationalbankens bestyrelse består i dag af 7 medlemmer, hvoraf 5 udpeges af Nationalbankens repræsentantskab, der altovervejende består af politikere, direktører og organisationsformænd. De resterende 2 medlemmer udpeges af Erhvervsministeren. Samfundsrepræsentanten skal enten sidde i repræsentantskabet eller bestyrelsen.

● **Eksempel 2: Samfundsrepræsentant i Danmarks Radio**

Samfundsrepræsentanten i Danmarks Radio vil eksempelvis kunne have karakter af at være en seerrepræsentant, der repræsenterer seernes og dermed det bredere samfunds interesser uafhængigt af politiske interesser. Repræsentanten skal sammen med de andre politisk- og medarbejderudpegede bestyrelsesmedlemmer varetage seernes interesser og skal fremme mangfoldighed, gennemsigtighed og kvalitet i DR's public service.

- **Eksempel 3: Samfundsrepræsentant hos Mærsk**

Mærsk har i kraft af sin position en betydelig indflydelse på dansk politik, ikke mindst når det kommer til spørgsmålet om udvinding af fossile brændstoffer fra Danmarks undergrund, hvilket har store konsekvenser for dansk forsynings- og klimapolitik. Den samlede Mærsk-koncern har 120.00 ansatte på globalt plan. Mærskes bestyrelse bør derfor have en samfundsrepræsentant, der indtænker hensynet til almene samfundshensyn i bestyrelsens arbejde og beslutninger.

Forslag 2: Loft over bestyrelsesposter

På den ene side skal vi sikre, at virksomheder og institutioner har mulighed for at rekruttere de mest kvalificerede medlemmer til deres bestyrelser. Men på den anden side skal vi tage hensyn til det demokratiske princip om, at magten ikke skal centraliseres på alt for få hænder. For at undgå u hensigtsmæssig magtkoncentration og uklarhed omkring dobbeltroller og politiske og økonomiske interesser mener Alternativet, at der bør indføres et loft over, hvor mange offentlige bestyrelsesposter og bestyrelsesposter i store private virksomheder, man må besidde:

- En person kan maksimalt bestride to offentlige bestyrelser
- En person maksimalt må bestride fem bestyrelsesposter i større private virksomheder med over 100 ansatte

ADSKIL DEMOKRATI OG ØKONOMI

Forslag 3: Gennemsigtighed om og loft over folkevalgtes økonomiske interesser

Når folkevalgte personer skal varetage borgernes, vælgernes og samfundets interesser, er det vigtigt at sikre, at denne opgave ikke kommer i konflikt med økonomiske egeninteresser.

Alternativet foreslår på den baggrund, at der indføres et obligatorisk register over hverv og økonomiske interesser for politikere – både på nationalt, regionalt og kommunalt niveau. Manglende indberetning af økonomiske interesser skal medføre, at politikerens indtægt fra sit politiske hverv beskæres med fx 10 pct. per manglende indberetning i 6 måneder efter, at den manglende indberetning opdages. Samtidig ønsker vi, at der igangsættes en undersøgelse af muligheden for at indføre et loft over, hvor meget en politiker må have investeret økonomisk i det politiske ressortområde, som politikerens skal arbejde med.

Forslag 4: Bekæmp gaveøkonomien i politik

Politikere bør ikke modtage gaver fra private virksomheder eller enkeltpersoner. Gaver kan skabe uklarhed om relationen mellem giver og modtager og kan i værste fald fungere som en uformel 'noget-for-noget'-økonomi, der kan have karakter af korrupsion.

Alternativet foreslår, at alle ikke-kontante donationer til en værdi af over 1.000 kr. skal registreres i et offentligt register, og gaver til en værdi af mere end 5000 kr. skal forbydes. Reglerne skal gælde for folkevalgte politikere på nationalt, regionalt og kommunalt niveau.

Forslag 5: Åbenhedscertifikat for politiske tænketanke

Ideologiske, politiske og tværpoltiske tænketanke vinder stadig mere og mere frem i Danmark. Det er positivt, at flere bidrager med viden og input til samfundsdebatten, men det stiller samtidig større krav til åbenhed omkring tænketankenes finansiering. Tænketanke, der har indflydelse på og dominerer dansk politik lever i vid udstrækning af donationer fra sponsorer. Fx er fagbevægelsen, erhvervsorganisationer og store virksomheder hyppige sponsorer af tænketanke.

Alternativet ønsker større åbenhed omkring tænketankenes finansiering. Offentligheden fortjener at vide, hvilke politiske interesser, der eventuelt har været med til at betale for de rapporter og analyser, der præger den offentlige debat. Kort sagt er det naturligt, at tænketankenes arbejde er politisk – men det er vigtigt, at der er en varedeklaration på det. Helt konkret foreslår vi derfor, at der oprettes en certifikationsordning, hvor tænketankene kan få tildelt et åbenhedscertifikat for at være åbne om deres finansiering. Kriteriet for at opnå certifikatet kan eksempelvis være, at man offentliggør navnene på de 10 største sponsorer.

Forslag 6: Åbenhed om kongehusets økonomi og aktiviteter

Kongehuset bør underlægges demokratiets spilleregler og åbenhed. Derfor foreslår Alternativet for det første, at offentligheden får fuld indsigt i Kongehusets økonomi, som man har i Norge. Det bør inkludere en fuld oversigt over de gaver, Kongehuset har modtaget og deres værdi. Desuden ønsker vi, at Kongehusets udvælgelse af virksomheder som Kongelige Hofleverandører specificeres og demokratiseres. Det er langt fra tilstrækkeligt, at virksomheder får den lukrative betegnelse, fordi de i en årrække har leveret varer til hoffet.

For det andet foreslår vi, at der skal være åbenhed omkring udvælgelse af virksomhedsrepræsentanter ved større erhvervsdelegationer og eksportfremstød, hvor udenrigsministeren og kongehuset deltager. For eksempel kunne der stilles krav om, at der gives en formel forklaring på, hvorfor de specifikke personer og virksomheder er blevet udvalgt, ligesom man kunne offentliggøre al kommunikation mellem Udenrigsministeriet, Kongehuset og de enkelte virksomheder angående en given delegation eller et givent eksportfremstød.

APPENDIX: FRA DEMOKRATIPAKKE II

Alternativet har i partiets demokratipakke II desuden fremsat forslag, der direkte vil begrænse magtelitens mulighed for både at påvirke og blive påvirket på måder, der er uforenelige med demokratiets interesser. Det drejer sig om følgende forslag:

- **Karensperiode for ministre og topembedsfolk**

Alternativet foreslår, at der indføres en differentieret karensperiode for henholdsvis ministre og topembedsfolk. Med inspiration fra EU's regler for karensperioder for kommissærer og topembedsfolk indstilles til, at ministre ikke må deltage i eller på anden vis yde professionel lobbyisme, der er rettet mod den pågældende ministers tidligere ministerium indtil 18 måneder efter sin fratrædelse. For topembedsfolk bør gælde, at disse ikke må deltage i lobbyisme, der omhandler sager, som den pågældende embedsperson har beskæftiget sig med inden for de seneste 3 år, hvilket skal gælde indtil 12 måneder efter fratrædelsen som embedsmand. Selve karensperioden varer således 12 måneder.

- **Åbenhed om bidrag til partierne**

Reglerne for partiernes økonomi skal strammes, så der kommer større åbenhed om pengestrømmene til danske partier. For det første skal beløbsgrænsen for anonymitet om bidrag, der i dag er på 20.000 kr., ændres til 5.000 kr. eller mindre. For det andet bør muligheden for anonymitet ved bidrag over beløbsgrænsen gennem de såkaldte "pengeklubber" elimineres ved, at pengeklubberne skal opgøre navne på de enkelte bidragsydere og beløbet på deres donation (pengeklubber defineres her som foreninger mv., der donerer mere end 50 pct. af sine indtægter til politiske partier). For det tredje skal der indføres en uafhængig revision af de politiske partiers regnskaber. Og for det fjerde skal der indføres forbud mod, at bidragsmodtagere (både partier og individuelle politiske kandidater) modtager bidrag fra personer, hvis identitet de ikke har adgang til.

- **Strammere betingelser for partistøtte**

Alternativet foreslår, at der indføres en fast, administrativ bødestraf, som rammer partier og politikere, der indberetter forkerte eller mangelfulde oplysninger. Bødestraffen bør være en fast procentdel på eksempelvis 500 pct. Ved en fast procentdel på 500 pct. vil mangelfuld indberetning om et beløb på 10.000 således medføre, at partiet får trukket 50.000 kr. i partistøtten. Er det ikke muligt at kvantificere den mangelfulde indberetning, bør bødestraffen være på eksempelvis mellem 5% og 20% af partiets offentlige partistøtte. Der oprettes i denne forbindelse et partistøttenævn, der skal have til formål blandt andet at rådgive og monitorere partierne på området og uddele bøderne. Forslaget er inspireret af lignende regler i EU.

